

Brüssel, 1. detsember 2021
(OR. en)

14611/21

AGRI 602

MÄRKUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Põllumajanduse erikomitee / nõukogu
Teema:	Ebaausad kaubandustavad toiduainete tarneahelas – <i>Nõukogu arutelu ettevalmistamine</i>

Pidades silmas põllumajanduse ja kalanduse nõukogu 12.–13. detsembri 2021. aasta istungil toimuvat ministrite arutelu „Ebaausad kaubandustavad toiduainete tarneahelas“, edastatakse delegatsioonidele lisas eesistujariigi samateemaline aruteludokument.

Eesistujariigi aruteludokument teemal „Ebaausad kaubandustavad toiduainete tarneahelas“

Põllumajandustootjate positsiooni parandamine ja tugevdamine toiduainete tarneahelas on ühise põllumajanduspoliitika oluline eesmärk, millega püütakse lahendada toiduainete tarneahela läbirääkimispositsioonide suurt tasakaalustamatust, kus põllumajandustootjad on eriti ebasoodsas olukorras.

Tuginedes selle probleemi lahendamiseks juba võetud olulistele seadusandlikele meetmetele, nagu ebaausate kaubandustavade direktiivi¹ vastuvõtmine 2019. aastal ja ühise põllumajanduspoliitika meetmed, tuuakse strateegias „Talust taldrikule“ selle valdkonna jaoks välja täiendavaid meetmeid. Selles nähakse ette selgemate konkurentsieeskirjade kehtestamine kollektiivsete algatuste puhul, mis edendavad tarneahelate kestlikkust ja aitavad põllumajandustootjatel saada kestliku tootmise lisandväärtusest õiglase osa.

Sellest ajast alates on tehtud olulisi täiustusi seoses ÜPP viimase reformi ja ebaausate kauplemistavade direktiivi ülevõtmisel liikmesriikide poolt tehtud otsustega.

Uus ÜPP tugevdab põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas ja tänu nende paranenud läbirääkimispositsioonile suureneb põllumajandusliku toidutööstuse konkurentsivõime. Uued eeskirjad tugevdavad tootjate vahelisi sidemeid, julgustades põllumajandustootjaid koostööd tegema ja võimaldades neil luua turul tasakaalustava jõu. Näiteks saavad põllumajandustootjad (ja nende ühendused) ja tootmisahela järgmise etapi esmaostjatest osalised kokku leppida väärtuse jaotamise klauslites, mis võimaldavad põllumajandustootjatel osaleda toidutarneahela järgnevate etappide hinnakujunduses. Määruse (EL) nr 1308/2013 artiklite 148 ja 168 kohase kirjaliku lepingu või pakkumisega hõlmatud põllumajandustoodete tarne puhul võib tarne eest makstava hinna arvutada lepingus sätestatud eri tegureid kombineerides, võimaldades nii tootjatele suuremat selgust.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/633, mis käsitleb põllumajandustoodete ja toiduainete tarneahelas ettevõtjatevahelistes suhetes esinevaid ebaausaid kaubandustavasid

ELi liikmesriigid pidid **ebaausate kaubandustavade direktiivi** riigi õigusesse üle võtma 1. maiks 2021 ja alustama selle kohaldamist kuus kuud hiljem. Hiljuti avaldas komisjon kõnealuse ülevõtmise kohta vahearuande, milles antakse ülevaade riiklikul tasandil tehtud otsustest.

Ebaausate kaubandustavade direktiiviga kehtestati toiduainete väärtusahelas ebaausate kaubandustavade eest kaitsmise miinimumnõuded, mille eesmärk on kaitsta põllumajandustootjaid, põllumajandustootjate organisatsioone ja nõrgemaid põllumajandustoodete ja toiduainete tarnijaid tugevamate ostjate eest. Sellega nähakse ette minimaalne ühtlustatuse tase, kehtestades põllumajandustoodete ja toiduainete tarneahelas ostjate ja tarnijate vahel keelatud ebaausate kaubandustavade loetelu. Selles sätestatakse ka direktiivi kohaldamisala käsitlevad miinimumnormid ja peamised mõisted, samuti sätted keeldude täitmise tagamise ja eri liikmesriikide täitmise eest vastutavate asutuste vahelise koordineerimise kohta. Liikmesriigid võivad vastu võtta või jätta kehtima riigisisised normid, mis lähevad kaugemale direktiivis loetletud ebaausatest kaubandustavadest, tingimusel et sellised normid on kooskõlas siseturu toimimise normidega.

Enamik ELi liikmesriike on selle direktiivi juba üle võtnud ja riiklikul tasandil tehtud otsused mõjutavad oluliselt võitlust ebaausate kaubandustavade vastu. Oma järeldustes andis komisjon hinnangu, et valdav enamik neist liikmesriikidest ületas direktiiviga kehtestatud minimaalset kaitsetaset, kuid järgis valdkondlikku lähenemisviisi. Liikmesriikide vahel esineb erinevusi ka käibekategooriate kohaldamisel. Enamik liikmesriike on direktiivi ebaausate kaubandustavade loetelu laiendanud. Täitmise eest vastutavate asutustena eelistasid liikmesriigid õiguskaitseasutustele haldusasutusi. Täitmise tagamise meetmetena domineerivad finantskaristused ja esialgse õiguskaitse meetmed.

Edasised sammud

Direktiivis käsitletakse mitmeid küsimusi, mis on seotud ebaausate kaubandustavade vältimisega toiduainete tarneahelas, ning selle valdkonna seadusandlik akt on samm õiges suunas. Ülevõtmise erinevused väärivad arutelu liikmesriikide tehtud otsuste põhjuste üle ja selle üle, kas praegune lähenemisviis miinimumstandardite kehtestamisele oleks pikas perspektiivis piisav, seda ka ühtse turu säilitamiseks. Eelolevad aastad näitavad, kas ÜPP uute sätete ja ebaausate kaubandustavade direktiivi rakendamine on piisavalt tõhus.

Turu läbipaistvuse valdkonnas võiksime astuda täiendavaid samme ja parandada äritingimusi kogu tarneahelas. Tarnijatel on ebaausate kaubandustavade direktiivi alusel juba võimalus taotleda ja saada kirjalikke lepinguid, mis hõlmavad ELi toimimise lepingu I lisas loetletud tooteid ning kõiki muid tooteid, mis on ette nähtud toiduna kasutamiseks ja mida on töödeldud kasutades selleks ELi toimimise lepingu I lisas loetletud tooteid. Küsimus on selles, kas me vajame kõnealuses valdkonnas täiendavaid samme ja milliseid.

Vaja on selget teavet turuolukorra kohta ja lisaväärtuse jaotumise kohta toiduainete tarneahela sidusrühmade vahel. ELi tasandil on tehtud märkimisväärset tööd **hinnaaruandluse** parandamiseks ning praegu keskendutakse rakendamisele, kus liikmesriigid mängivad olulist rolli andmete kogumisel. Selline suurem läbipaistvus on asjakohane ka seoses põllumajandustoodete suurte energia- ja sisendkulude võimalike tagajärgedega ning hinnatõusu ülekandumisega toidutarneahela kaudu lõpptarbijale.

Ebaausate kaubandustavade direktiivi tõhusus sõltub **liikmesriikide täitmise eest vastutavate asutuste** ja Euroopa Komisjoni **koostööst**. Lähikuudel kehtestatakse täitmise eest vastutavate asutuste vastastikuse koostöö tava. Selline koostöö ja teabe jagamine parimate tavade kohta on eelkõige oluline ELi tasandi vaidluste edukaks lahendamiseks. Koostöö võib olla otsustava tähtsusega sellistel juhtudel, kui liikmesriigid säilitavad või kehtestavad ebaausate kaubandustavade vastu võitlemiseks rangemad normid, kui on sätestatud ebaausate kaubandustavade direktiivis.

Ebaausate kaubandustavade küsimus väärib edasist arutamist laiemas kontekstis ja institutsioonilises raamistikus. Väärtuslikuks panuseks on seejuures Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „*Õiglase toiduainete tarneahela suunas*“,² milles antakse teema kohta laiem ülevaade. Eesistujariik Sloveenia taotlusel koostatud arvamuses tõstetakse esile lisaprobleeme ja esitatakse kaalumiseks teatavad ettepanekud.

² <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/towards-fair-food-supply-chain>

Eeltoodut arvesse võttes palutakse ministritel väljendada oma seisukohti alljärgnevates küsimustes.

1) Millised on teie kogemused seoses ebaausate kaubandustavade direktiivi ülevõtmise või võimaliku kohaldamisega? Kas te täheldate juba muutusi põllumajandusliku toidutööstuse tarneahela eri osalejate käitumises? Milliseid väljakutseid näete ebaausate kaubandustavade direktiivi üle võtva riigisisese õigusakti täitmise tagamisel?

2) Kas olemasolevad ELi õigusnormid põllumajandustootjate ja nõrgemate tarnijate positsiooni parandamiseks toiduainete tarneahelas on teie arvates ebaausate kaubandustavade direktiivi ja ÜPP raames piisavad? Kui ei, siis milliseid meetmeid on reformitud ÜPP turule orienteeritust säilitades vaja veel võtta?